

Bilimsel Araştırma Ve Yöntemleri Ders Notları

İçindekiler

- Giriş
- Bilim ve araştırma
- Bilimsel araştırma ve paradigmlar
- Nicel araştırma yaklaşımı
- Nitel araştırma yaklaşımı
- Yaklaşımların eğitim araştırmalarına etkisi
- Kaynaklar

1-GİRİŞ

Araştırma, kişinin yaşadığı toplumu ve çevreyi tanımak, karşılaştığı sorunlara çözüm yolları bulmak ve yeni keşif ve icatlarda bulunmak için giriştiği sistematik çabadır. Bu çaba bilginin bulunması, geliştirilmesi ve gerçeğe uygun olup olmadığının kontrol edilmesi için harcanır. Bu esnada belli amaçlarla ve sistemli süreçler yoluyla konuya ve sorunlara ilişkin veriler toplanır, toplanan veriler analiz edilir ve bir sonuca ulaşılır. Ancak, sosyal bilimlerde ve eğitim bilimlerinde sorunların karmaşıklılığı, çeşitliliği, çok boyutluluğu, çok sebepliliği, çok sonuçluluğu ile sorulara aranan cevapların daha sağlıklı ve açıklayıcı olma ihtiyacı, araştırma yaklaşımlarının da çeşitlenmesine yol açmıştır. Böylece “nicel” ve “nitel” olmak üzere iki tür araştırma yaklaşımı ortaya çıkmıştır.

2-BİLİM VE ARAŞTIRMA

2.1-İnsan, Bilim ve Bilgi

Bilim sistematik gözlemler ve temel süreçler yardımıyla yeni bilgilerin ortaya çıkmasını sağlar.

Fen bilimciler bilimi; “hipotezlerin denenmesi için geliştirilen yöntem veya araştırma yolu; bilginin tabiatını düşünme, mevcut bilgi birikimini anlama ve yeni bilgi üretme süreci”

Felsefeciler bilimi; “bilginin doğruluğunun sorgulanması yöntemi” olarak tanımlarlar.

2.2-Genel anlamda bilim;

Tanım: “Tabiatta meydana gelen olayların;

- i. neden ve niçinlerini,
- ii. birbirleriyle olan bağlantılarını bulma;
- iii. onları genelleştirme,
- iv. kuramsallaştırma ve
- v. bu kuramsal bilgi yardımı ile sonradan meydana gelecek olayların nasıl ve ne zaman meydana geleceğini tespit etmektir.

2.3-Bilim türleri

1-Bilgi olarak bilim; Bilim bilmektir; eşya ve olaylar arasında var olan ilişkiler sistematığıne ilişkin bilinmesi gereken şeylerin hepsi bilimdir.

2-Ürün olarak bilim; Bilimsel bilgidir; gözlem ve deneyler sonucunda belli bir bilimsel yöntem aracılığıyla elde edilen bilgilerdir.

2.4-Bilimin özellikleri

- 1-**Objektiflik**; Ön yargılardan uzak, kişisel düşüncelerin üstünde, duyguların etkisi dışındadır.
- 2-**Tutarlılık**; Ulaşılan sonuçların çelişkili olmaması.
- 3-**Doğruluk**; Yazılanların gerçeğe uygun olması, ölçü, kural ve ilkelere uygunluk
- 4-**Eleştiri**; Bilginin temellerini ve doğruluk durumunu inceleme, sınaama, yargılama
- 5-**Genellik**; Verilerden hareketle olaylara ve sonuçlara dayanarak genel yargılamalara varma
- 6-**Öngörü**; Bir sonrakini veya ondan sonrakini bilme hali
- 7-**Toplumsal Gereklilik**; Toplumun ihtiyaçları, sorunlarını çözme veya amaca ulaşılması için bireyleri sürükleyen ve yön veren gereklilikler

2.5-Bilimsel Bazı Kavramlar

- 1-**Olgular**; Doğrulukları ispatlanmış önermeler veya beklenen eylemlerdir. Örnek; Volkanik patlamalar, güneş tutulması gibi
- 2-**Olay**; Olguları oluşturan vakalardır. Örnek; Yağmur yağması olgu, bunun Salı günü olması olaydır.
- 3-**Kavramlar**; Olgular arasındaki ilişkiler ve kalıpların tanımıdır.
- 4-**Prensipier ve yasalar**; Kavramlar arası ilişkilerden doğan genellemeler prensiptir. Prensipier zamanla test edilip, farklı durumlar içinde doğrulanırsa yasa olur.
- 5-**Hipotezler**; Deneylerden veya gözlemlerden beklenen olası sonuçlar ve bir problemi doğru sonuca ulaştırması beklenen çözüm yollarıdır.
- 6-**Kuramlar (teori)**; Bilim adamlarının oluşturduğu zihinsel önermeler paketidir.

2.6-Bilgi Edinme Yolları

- 1-**Otoriter Figürü Yaklaşım**; Alanında uzman sayılan ve otorite olarak kabul edilen kişilerin görüşlerinden yararlanma
- 2-**Mistiksel Yaklaşım**; Karşılaşılan sorunlara çözüm için din adamı, medyum, falcı kimselerden yararlanma
- 3-**Rasyonel Yaklaşım**; Mantıksal düşünme yoluyla bilgi edinme. İki türdür;
 - a) tümevarım (Aristokrat)
 - b) tümdengelim (Bacon)

4-**Bilimsel Yaklaşım (Araştırma)**;Sistemik, planlı ve bazen de kontrollü olarak yapılan çalışmalar.

2.7-Bilim Adamının Yaklaşımı

İlim adamı, araştırma konusuna iki amaçla yaklaşır;

- 1-Bilmek için bilmek
- 2-Fayda için bilmek

Bunun sonucunda da ortaya yine iki tür ilmi çalışma çıkacaktır;

- 1-Temel araştırmalar (teori bulma bu tür araştırmaların amacıdır)
- 2-İhtiyaç araştırmaları

2.8-Bilimin Doğası

Bilim önce gözlemlerle başlar, deneylerle devam eder ve sonunda yasayla genellenir.

Bilim insanları doğada olup bitenleri dikkatle gözlemleyerek;

- i. topladıkları olguları sınıflar,
- ii. bilinen diğer olgular ışığında yorumlar,
- iii. bulgularını açıklamak için kuramlar oluşturur,
- iv. yeni gözlem verileriyle kuram veya genellemeleri test ederler,
- v. test edilen kuram olgulara uygunsa doğru kabul edilir,
- vi. ters düşerse düzeltilir ya da açıklayıcı yeni kuram oluşturulur.

Bilim;

1-Matematiksel bir kavram değildir; daha karmaşık bir yöntemdir.

2-Statik değil; dinamiklidir.

3-Olgusaldır; gözlenebilir olgulara dayanır.

4-Mantıksaldır; bilimsel hükümler birbiriyle tutarlı ve çelişkisizdir.

5-Denetimli gözlem sonuçlarına göre olguları açıklayıcı özelliğiyle hipotezleri doğrulama yöntemidir.

6-Keşfedilmeden önce bilinmeyenleri gerçekliğe dönüştüren bir insan faaliyetidir.

7-Geçerliliği ispatlanmış sistemli bilgiler bütünüdür.

2.9-Modeller ve Teoriler (Kuramlar)

a)-Model;insanın zihninde oluşan bir kavramı veya olayı çok iyi bilinen bir başka kavrama veya olaya benzeterek açıklamaktır.

Örneğin; elektrik akımı gözle görülmediği için, bunu bir hortum içinde akan suyun akışına benzeterek açıklayabiliriz.

b)-Teori;Çok sayıda gözlem ve deneylerle desteklenebilen bir hipotez teorisi olur.

Örneğin; evrim teorisi paleontolojiden, anatomiden, fizyolojiden, biyokimyadan, genetikten v.s. gelen hipotezleri ve gözlemleri içine alır.

2.10-Yasalar

Bilimsel bir gerçek gözlenebilen doğal bir olaydır. Bilimsel bir teori bu doğal olayın nasıl işlediğinin açıklamasıdır. Bilimsel bir yasa ise bu doğal olayın matematiksel tarifidir.

Bilim, tabiatta olagelen olayların (fiziksel, sosyolojik, ekonomik, psikolojik, kültürel v.b.) bir bölümünü konu olarak seçer ve deneysel yöntemlere ve gerçekliğe dayanarak yasalar çıkarır.

Örneğin; bilgi, mal, teknoloji üretemeyen ve kalifiye insan yetiştiremeyen toplumlar, bunları yapan toplumlara karşı geri kalırlar ve sömürülürler.

2.11-Araştırma Nedir?

Kişinin yaşadığı toplumu ve çevreyi tanımak ve karşılaştığı sorunlara çözüm yolları bulmak için giriştiği sistematik çabadır.

Bilginin bulunması, geliştirilmesi ve gerçeğe uygun olup olmadığının kontrol edilmesi için harcama çabadır.

Belli amaçlarla ve sistemli süreçler yoluyla veri toplama ve toplanan verilerin analizidir.

2.12-Araştırma süreci nelerden oluşur?

Araştırmada belirli bir yol takip etmek gerekir.

Bu yolu metod, model ve teknikler oluşturur.

Formül; Teknik+Metot+Model+Araştırma=Bilim

2.13-Araştırma çeşitleri

Muhtelif özelliklerine göre araştırmalar çeşitli gruplara ayrılabilir. Bunlar;

1-Amaçları açısından; temel ve uygulamalı, eylem, tarihsel, betimsel

2-Yürütüldükleri ortam açısından; kitap, laboratuvar ve doğal çevre

3-Yöntemleri açısından; deneysel, durum belirleyici, istatistik, alan

1-Temel Araştırmalar

1-Teori bulma amacıdır.

2-Mevcut bilgiye yenilerini katmak amacıdır.

3-Derlenen bilgiden seçilen olguyu açıklama ve yorumlama amacıdır.

4-Önceden işlenmiş bilgiler farklı bileşenlerle yeniden üretilerek yeni teoriler geliştirilir.

5-Problemin çözümü değil, daha iyi anlama esastır.

2-Uygulamalı Araştırmalar

1-Mevcut bilgilerden yararlanarak belli sorunları çözme amacıdır.

2-Sorun hakkındaki bilgiler geliştirilerek sağlanan yararın artırılması hedeflenir.

3-Elde edilen bilgiler için çoğunlukla patent hakkı alınır.

Çeşitleri; örnek olay, özel durum, aksiyon (eylem), etnoğrafik, gelişimci, fenomenografik, deneysel, tarihsel, gömülü teori

2.1-Örnek olay araştırmaları

Görüşme ve anket gibi veri toplama araçları uygulanmadan önce yapılan bir ön çalışmadır.

Nasıl?, niçin? ve ne? sorularına cevap aranır.

Nasıl?, niçin? ve ne? sorularıyla problemin bir yönünü derinlemesine ve kısa sürede çalışılma imkanı bulunur.

2.2-Özel durum araştırması

Güncel bir özel konu üzerine odaklanarak derinlemesine yapılan çalışmadır.

Konunun özel olduğu tarama (survey) yönteminin anket ve görüşme metotlarıyla tespit edilir.

Nasıl? ve niçin? sorularına cevap aranır.

Özel durum araştırmasının özellikleri

- 1-Olayların zengin ve canlı bir şekilde tanımlanması
- 2-Olayların kronolojik olarak hikâyelendirilmesi
- 3-Olayların tanımlanması ile analizleri arasındaki içsel bir tartışmanın kurulması
- 4-Belirgin bireysel aktörler ya da aktör gruplarının algıları üzerine odaklanması
- 5-Özel durum üzerindeki belirgin olaylar üzerine odaklanması
- 6-Araştırmanın özel durumun bir parçası olarak katılımı
- 7-Özel durumu zengin bir şekilde sunma yolu

Özel durum araştırma desenleri

1-Bütüncül tek durum desenleri; Tek bir birey, bir kurum, bir program, bir okul araştırmasıdır.

Örnek:Bir okulun bir bütün ve tek bir analiz birimi olarak araştırmak.

2-Tek durum iç içe geçmiş deseni; Tek bir durum içerisinde birden fazla alt tabaka veya birim araştırmasıdır.

Örnek:Bir okulu oluşturan sınıflarıyla birlikte araştırmak.

3-Bütüncül çoklu durum deseni; Her bir durumun kendi içinde bütüncül olarak araştırılmasıdır.

Örnek:Farklı okulları sosyo-ekonomik düzeylerine (düşük, orta, yüksek) göre araştırmak.

4-İç içe geçmiş durum deseni; Her bir durumun kendi içinde çeşitli alt birimlere ayrılarak araştırılmasıdır.

Örnek:Sosyo-ekonomik düzeyleri farklı okullarda zümrelerin etkili çalışması araştırması

2.3-Aksiyon (Eylem) Araştırmaları

Eğitim-öğretim sürecinin özel bir anında ortaya çıkan problemin uygulamada çözülebilmesi için geliştirilen yöntemlerdir.

Eğitim yöneticileri ve öğretmenlerin uygulamalar esnasında karşılaştıkları sorunları zmek için yaptıkları araştırmalardır.

Aksiyon araştırması 4 aşamada yapılır.

- 1-Problemin tanımlanması
- 2-Plan yapma
- 3-Planları uygulama
- 4-Uygulamanın etkisinin değerlendirilmesi

Bunun için sosyalbilimciler;

- 1-Problemi belirlerler.
- 2-Problemi zmek için birlikte çalışırlar.
- 3-zm için strateji geliştirip uygularlar
- 4-Stratejilerinin başarısını değerlendirirler.
- 5-Olumlu olmaz ise yeni stratejiler geliştirirler.

2.4-Etnoğrafik (Kültür) Araştırmalar

İnsan topluluklarının; yaşam biçimlerini, davranışlarını, kültürlerini buldukları doğal ortamında inceleyen ve yorumlayan bir bilim dalıdır.

Yaygın olarak antropolojide kullanılır.

Teknikleri;

1-Katılımcı gözlem; Araştırmacının gözlem yaptığı ortama müdahale etmeksizin gözlem ve görüşme yaptığı araştırmadır.

2-Katılımcı olunmayan gözlem; Küçük topluluklar ve insan-obje ilişkisi gibi konuların araştırılmasıdır.

3-Grşmecı günlükleri; Görüşmecilerden araştırılan konuyla ilgili günlük tutmaları ve kaydettikleri tecrübeler üzerine konuşmalarından oluşur.

2.5-Gelişimci Araştırmalar

Bir konunun "ne idi-ne olduğunun" araştırılmasıdır.

Bu araştırma; bireyleri, grupları, kurumları, metotları veya materyalleri tanımlamak, karşılaştırmak, sınıflandırmak, analiz etmek ve sonuçlarını yorumlamak için yapılmaktadır.

Gelişim unsuru; boylamasına, enlemesine ve eğilim ve tahmin itibariyle incelenir.

2.6-Fenomenografik araştırmalar

Fenomen: Duyularla kavranabilen, gözlenebilen, bilincine varılabilen her konu.

Eğitim araştırmalarında düşünme ve öğrenme hakkındaki bir takım soruları cevaplamak için geliştirilmiştir.

Başlıca iki soruya cevap arar;

1-Bazı insanların öğrenmede diğerlerinden daha iyi olması ne anlama gelir?

2-Niçin bazı insanlar öğrenmede diğerlerinden daha iyidirler?

Örnek: Öğrenci ile öğrenmeye çalıştığı ders konusu arasındaki ilişkinin belirlenmesi öğretmenin uygulayacağı öğretim yöntemini belirlemesini sağlar.

2.7-Deneysel araştırmalar

Etkisi ölçülecek etkenin; belirli kurallar ve şartlar altında deneklere uygulanması, deneklerin etkene verdiği cevapların ölçülmesi ve elde edilen sonuçların karşılaştırılması ile karara varılması işlemlerini içeren araştırmadır.

Teknikleri;

1-Tam deneysel yöntem; deney-kontrol grupları arasındaki farkları ortaya koyan araştırmalardır.

2-Yarı deneysel yöntem; deney-kontrol gruplarından birine müdahale ile yapılan araştırmadır.

2.8-Tarihsel araştırmalar

Geçmişin ve geçmişten-günümüze geçen sürecin araştırılmasında kullanılan bir yöntemdir.

Genellikle tarihçiler ve eğitimciler kullanır.

Nerede?, niçin?, ne zaman?, sonuçta ne oldu? gibi sorulara cevap aranır.

2.9-Gömülü teori araştırmaları

Toplanan verilere göre daha önceden bilinmeyen birtakım sonuçları birbiri ile ilişkisi içinde açıklayan bir modelleme çalışmasıdır.

Genellikle sosyolojide kullanılır.

Bu yöntemle yapılan araştırmalarda amaç; uygulama, deney ve gözlemlerle teoriye zemin hazırlamak ve yeni teoriler, kavramlar ve hipotezler keşfetmek veya geliştirmektir.

3-BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE PARADİGMALAR

3.1-Paradigma

Bir bilim çevresine belli bir süre için bir model sağlayan, evrensel olarak kabul edilen bilimsel başarılar.

Bir bilim çevresine belli bir süre için egemen olan modeldir.

Paradigma olması için yeni ve benzersiz olması, yeniliğinin gelecekteki çalışmalara kaynaklık edecek türde olması gerekir.

3.2-Pozitivizm

Eski Yunan felsefesinden başlayan ve Comte'nin felsefi anlamda şekillendirdiği bir kavramdır.

Yalnızca bilimsel bilginin gerçek olduğunu savunur.

Sadece olgularla desteklenen ya da olgularla ilgili verilere dayanan bilimsel bilgiyi sağlam bilgi türü olarak kabul eder.

Geleneksel felsefe görüşlerini metafizik olarak nitelendirir.

E.Hennequin ve Pisarev bilimsel bilgiye pozitivist yaklaşım geliştirmişlerdir.

3.3-Empirisizm

Empirisizme göre; "Duyu organları ve edinilen tecrübeler gerçek bilgi kaynağıdır."

Pozitivizme göre; doğru bilgi edinmenin yolu empirisizmdir.

Sosyal olayların aktörlerinin bağımsızlığını kabul eder.

Veri toplarken pozitivistlerin yöntemlerini kullanır ve gözlem yaparlar.

Araştırmacıların niyetlerini, motivasyonlarını ve tercihlerini göz ardı eder.

3.4-Pozitivizm ve Empirisizm

Pozitivizm ile empirisizmin bilimsel araştırma anlayışları arasında benzerlik ve farklılıklar vardır. Bunlar;

Pozitivizm

Araştırmada nesnellik esastır.

Veriler teorilere dayanır ve teoriler açıklığı test etmek için tasarlanmışlardır.

Araştırmacının tasarladığı teoriyi test etmek esastır.

Empirisizm

Araştırmada nesnellik esastır.

Veriyi yansız usul ile toplar ve teoriler dayanakların sınırlılığı içinde kalmazlar

Araştırmacıların niyetlerini, motivasyonlarını ve tercihlerini göz ardı eder.

3.5-Post Pozitivizm

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren gelişmeye başlayan, pozitivizm ve metafiziğe karşı çağdaş kültür tartışmalarını ön plana çıkaran bir akımdır.

Pozitivizmin temel inançlarının red edilmesidir.

Yapısalcı özelliğiyle insanların dünyayı algılamalarına dayalı olarak kendi bakış açılarını inşa ettiklerini savunur.

Sosyal ve eğitim bilimlerinde yapısalcı özellik çerçevesinde algıya dayalı çalışmalar doğru sonuca ulaşabilirler.

3.6-Post Pozitivizm-Pozitivizm

Post Pozivitizme göre;

- i. Bütün inceleme ve gözlemler yanılabilir ve bir hataya sahiptir.
- ii. Bütün teoriler gözden geçirilebilir.
- iii. Bütün ölçümler yanılabilir.
- iv. Tek bir doğru yoktur.
- v. Bilimde kesinlik yoktur.
- vi. Araştırmacılar farklı kültür ve deneyimlere sahiptir. Bu da bilime kendi bakış açılarıyla yaklaşımlarına sebep olur ve ön yargıları bilimi etkiler.
- vii. Nesnellik bir bireyin karakteristiği olamaz, çünkü, doğuştan sosyal fenomene bağlıdır.

3.7-Post Modernizm

1980 yılından itibaren eğitim, sanat, mimari, müzik, edebiyat, sosyoloji, iletişim, moda ve teknoloji ile ilgili akademik çalışmalarda görülmeye başlandı.

Post Modernizm;

a-Yansıtıcılık taraftarı

b-Bilinci ön plana çıkaran

c-Bütünün parçalardan oluştuğunu

d-Parçaların bütün kadar önemli olduğunu vurgulayan

e-Olayların doğasındaki devamsızlık, belirsizlik ve eş zamanlılığı red etmeyen

f-İnsanı yeniden merkeze alan

g-İnsanı yeniden şekillendiren bir akımdır.

3.8-Modernizm-Post Modernizm

Modernizm ile post modernizm arasında farklılıklar vardır. Bunlar;

Modernizm	Post Modernizm
Aydınlanma ile başlar, sanayi ve teknoloji ile gelişir	Ekonomik ve kültürel değişim ile ivme kazanır
İlerleme ve bilime duyulan sonsuz inancı vurgular	Batının anlattıklarına kuşkuyla yaklaşır
Bilginin kesinliğini, evrensel olduğunu vurgular	Kuşkucudur ve bilginin sürekli değiştiğini ve yerel olduğunu vurgular
Sosyal bilimlerde temel nitelikler değişmez ve evrensel değerlere ulaşmak için mantıklı araçlar kullanmak gerekir	Dünya bir bütün değildir, çok kültürlüdür
Olaylara ve insanlara tek çerçeveden bakar ve gerçeğin tek olduğunu savunur	Çoğulcu yaklaşım ile evrensel olan tek değerden öte birçok gerçeğin olabileceğini savunur

4-NİCEL ARAŞTIRMA YAKLAŞIMI VE BASAMAKLARI

Kaynak taraması, deney, anket, arşiv belgeleri gibi nicel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, niceliksel, sayısal ve kaynak verilerine dayalı araştırma yöntemidir.

Nicel araştırma; deneme, gözlem ve deneylere dayanılarak yapılan görgül (ampirik) araştırma yaklaşımına ya da gözlem ve ölçmelerin tekrarlanabildiği niceliksel veya sayısal (quantitative) araştırma yaklaşımına denmektedir. (Özdamar, Odabaşı v.d.,1999, s.6; Ergün, 2005, s.2)

Nicel yaklaşım, pozitivist, objektivist ve realist paradigmalara dayanır. Pozitivist felsefenin bilimsel araştırmaya uygulanmasıyla, bilimin nesnel (objektif) özelliği ortaya çıkmıştır. Nesnel anlayışta bir konuyu araştıran araştırmacı, gözlem veya ölçümlerle veri toplarken ve bu verileri analiz ederken, sürece kişisel yargı ve yorumlarını katmamaya çalışır. Gerçekler arasındaki ilişkileri bulmak için daha çok istatistiksel yöntemler kullanılır ve sonuçlar sayısal olarak ifade edilir. Objektivist görüşün amacı, insan davranışlarını bir sisteme ve kalıba koyarak determinist bir çerçeve içinde açıklamaktır. Örneğin; anket yöntemi objektivist anlayışa dayanır ve ankettten elde edilen bulgular, analiz edildikten sonra düzenli bir kalıba sokulur. (Çepni, 2001, s.15; Ekiz, 2003, s.21; Gökçe, 1999, s.32-50)

Nicel araştırma yaklaşımı sistemli olarak ilk önceleri doğa bilimlerinde kullanılmış ve uygulanmıştır. Bunun temel sebebi, doğa bilimlerine yüklenen nesnellik ilkesi ve sosyal bilimlerden daha önce sistem ve yöntem itibarıyla bir bilim haline gelmesidir. Sosyal bilimlerin bilim karakteri kazandığı 19. yüzyıldan itibaren doğa bilimlerinin kullandığı nicel yaklaşım yöntemi sosyal bilimlerde de benimsenmiştir.

4.1-Nicel araştırma aşamaları

Bir araştırma yapmak isteyen araştırmacı, gerek nicel, gerekse nitel yaklaşımda konu, amaç ve yöntemi belirlemek zorundadır. Bunun için de kendisine şu soruları sormalıdır;

1-Neyi araştıracağım? -----> Konu

2-Niçin araştıracağım? -----> Amaç

3-Nasıl araştıracağım? -----> Yöntem

Bu sorulara alınacak tatminkâr cevaplar çerçevesinde, araştırmada amaca ulaşmak için belirli bir yol takip etmek, yani hazırlık, veri toplama ve yazma olmak üzere üç ana araştırma aşamasını adım adım geçmek gereklidir. Bu aşamaların ayrıntılı bölümleri şunlardır;

1-Konuyu belirlemek

Araştırmacı konuyu belirlerken dikkat etmesi gereken hususlar vardır. Bunlar;

1-Orijinallik; Araştırma bilime bir yenilik getirmeli, bilinenlerin tekrarı olmaktan kaçınılmalıdır. Araştırmanın bilime katkı sağlaması için bilinmeyenleri keşfedici, sorunlara çözüm üretici veya bilinenleri geliştirici olmalıdır. Bunun için konuyu belirlerken; konunun daha önce incelenip incelenmediğini tespit etmeli ve orijinal olmasına özen göstermelidir. Bunu yapabilmenin yolu, konuyla ilgili bibliyografya taraması yapmaktır. Tarama sonucu konunun daha önce incelenip incelenmediği, incelenmiş ise hangi yönlerden ve boyutlardan ele alındığı, eksik kalan noktaları tespit edilebilir. Böylece incelenmiş bir konu tekrar edilmemiş olur ki, bu durum bilime katkı sağlar ve orijinallik açısından büyük önem taşır.

2-İlgi: Araştırmacı çalışmayı düşündüğü konuya ilgi duymalı, çıkacak sonuçları hakkında heyecan taşımalıdır. İlgi yokluğu zaman uzadıkça bezginlik yaratır ve araştırmanın basitleşmesine veya yarım bırakılmasına yol açabilir.

3-Önem; Araştırılacak konu bilime yaptığı katkı, toplumsal gereklilik veya sorunlara çözüm üretme gibi yönleri taşımakla önem kazanır. Bu nedenle seçilecek konu, zamanın israf olmaması, maddi harcamaların boşa gitmemesi, zihinsel faaliyetlerin ve kafa yormalarının boşa harcanmaması açısından araştırmaya değer önemde olmalıdır.

4-Bilimsel yeterlilik; Araştırılacak konunun gerektirdiği bilgi ve diğer donanımlara (yabancı dil bilmek, eski yazı okumak, analiz programlarını bilmek gibi) sahip olunmalıdır. Araştırmacının öğrenim durumu, öğrenim alanı ve bilimsel kapasitesi, konunun gerektirdiği bilimsel yeterliliğe sahip olmaması durumunda, doğru ve sağlıklı bir araştırma yapılması oldukça güçtür. Bu güçlük karşısında grup çalışması önerilebilir. Yani, konunun gerektirdiği bilimsel alanlarda uzman kişiler görev alarak bir grup oluşturabilir. Böylece bilgi birlikteliği sağlanır ve araştırma bilimsel dayanışma ile sıhhatli bir şekilde yürütülür.

5-Alan araştırması; Araştırılacak konu alan araştırması gerektiriyor ise, alana gitme imkânı olmalıdır. Araştırma konusu hakkında veri toplama araçları, olayın gözlenmesi, coğrafyanın tatbikatı, ilgili kişi veya grupların görüşlerinin alınması gibi kaynaklara dayanıyorsa bunlara ulaşma imkânı bulunmalıdır. Bu imkânı sahip olunmaması durumunda konuya ilişkin veri toplanamayacağından araştırma sonuçsuz kalır ve bir mana ifade etmez.

6-Kaynak bulma; Araştırma konusuyla ilgili yeterli düzeyde kaynak bulunabilme imkânı olmalıdır. Çok az kaynak bulunmaması kadar, aşırı derecede kaynak bulunması da araştırmayı güçleştirir. Doğrudan veya dolaylı bütün kaynaklar toplanmalı, daha sonra ilgili kısımlar alınmalıdır (Seyidoğlu, 1979, s.13-14).

Araştırmacı bu özelliklere dikkat ederek kendine uygun konuyu belirlemelidir.

2-Konuyu sınırlandırmak

Günümüzde genel araştırmalardan ziyade derinliği olan araştırmalar yapmak daha önem kazanmıştır. Derinlemesine bir araştırma yapılabilmesi için konunun sınırlarının veya çerçevesinin iyi belirlenmesi gerekmektedir. Ancak, araştırmanın başlangıcında konunun çerçevesi kesin çizgilerle belirlenemeyebilir. Bu durumda ileride değiştirilmek kaydıyla başlangıçta esnek bir çerçeve çizilebilir ve araştırma ilerledikçe elde edilen verilere göre çerçeve genişletilebilir veya daraltılabilir.

Konuyu sınırlandırmak için zaman, mekân (coğrafya), olay, olgu gibi çeşitli sınırlandırma yolları kullanılabilir;

1-Zaman; Belli bir tarihi, tarih aralığını, dönemi veya devri ifade eder.

Örnek:

§ **20. Yüzyıl**Siyasi Tarihi

§ **Kanuni Sultan Süleyman Devri**(1520-1566) Osmanlı Eğitim Sistemi

§ Kauçuk bitkisinin **bir yıllık süre** zarfında yaprak yüzey genişliğindeki artış

2-Mekân (Coğrafya); Belli bir yeri veya bölgeyi ifade eder.

Örnek:

§ **Anadolu'da**Son Dönemde Sanayileşme Yarışına Katılan İller (**Denizli, Kayseri, Çorum, Gaziantep**)

§ **Doğu Anadolu Bölgesi'**nde Kırsal Kesimin Sosyo-Ekonomik Şartlarının Kız Çocuklarının Öğrenimine Etkileri

3-Olay:Gözlenmiş veya gözlenebilen etkin bir olayı ifade eder.

Örnek:

- § **Sosyal olayların** toplum psikolojisi üzerine etkileri
- § Türkiye’de **iç göçler** ve sonuçları

4-Olgü; Gerçekle ilgili somut durum, betim, anlatım, inanç, tutum ve kuramı ifade eder.

Örnek:

- § **Aktif öğrenmeyi**Temel Alan Yapılandırmacı Yaklaşımın Sosyal Bilgiler Öğrenimine Yansımaları
- § Fizik Konularının Kavratılmasında **Görsel Öğretim Materyallerinin**Önemi

3-Konuyla ilgili literatür taraması yapmak

Literatür taraması, konunun anlaşılmasını sağlar ve araştırmaya yön verecek problem soru/sorularının uygunluğunu ve gerçek kesitini ortaya çıkarır. Literatür taramasıyla, kaynak taraması veya doküman incelemesi metotlarına dayanan araştırmalarda, konuya ilişkin kaynaklar/dokümanlar tespit edilir ve toplanır.

Literatür taramasına bibliyografik mahiyetteki eserlerden başlamalıdır. Kitaplar için “Türkiye Bibliyografyası”, makaleler için “Türkiye Makaleler Bibliyografyası” türü genel eserlere müracaat edilebileceği gibi, konuyla ilişkili bütün tez, kitap ve makalelerin kaynaklar, referanslar veya bibliyografya bölümleri ile günümüzde yaygınlaşan internet de kullanılabilir. Literatür taramasından elde edilecek bilgilerle;

- 1.Konuya ilişkin önceden direkt-dolaylı nelerin yazıldığı veya söylendiği,
- 2.Konunun önceden işlenen ve işlenmeyen veya eksik bırakılan yönleri,
- 3.Konuya ilişkin problemin boyutları,
- 4.Önceki araştırmalarda kullanılan yöntemler ve ölçekler
- 5.Önceki araştırmalarda ulaşılan bulgular ve çıkarılan sonuçlar
- 6.Önceki araştırmalarda yapılan öneriler
- 7.Önceki araştırmalarda kullanılan kaynaklar

gibi hususlar tespit edilebilir.

Araştırmalarda kullanılacak kaynaklar **ana (orijinal-birincil) kaynaklar** veyardımcı (ikincil) **kaynaklar** olmak üzere iki kısma ayrılır. Bir olaya fiilen iştirak etmiş veya çok yakından takip etmiş bir araştırmacının kaleme aldığı eser ana kaynaktır. Araştırmalar mümkün oldukça ana kaynaklara dayandırılmaya çalışılmalıdır. Ana kaynaklardan faydalanılarak meydana getirilen inceleme ve derleme türü eserler ikincil kaynaklardır. İkincil kaynaklar, ana kaynakların bir sentezi olup, ana kaynaklara ulaşılabilmesi durumunda önem kazanırlar. Örneğin; araştırmacının bir sosyal olayın bizzat içerisinde bulunarak gözlemlerini aktardığı bir rapor ana kaynaktır. Veya araştırmacının bir deneyi bizzat kendisinin yaparak elde ettiği veriler, bulgular ve sonuçları yayınladığı deney raporu ana kaynaktır. Bu raporlardan alıntı yapılarak hazırlanan tarihsel veya betimsel raporlar yardımcı kaynak özelliği taşırlar.

Neler kaynaktır? Kitap, bülten, dergi, gazete, istatistik, rapor, yıllık, tebliğ, arşiv belgeleri, müze malzemesi, tv-radyo, internet

Yukarıda bahsedilen kaynaklar yazılı kaynaklar olup, bunun yanı sıra sözlü kaynaklar da bulunmaktadır. Sözlü edebiyat, ilgili veya uzman kişiler de kaynak olarak kullanılabilir. Kaynak kişiler,

yetkili yöneticiler, görevliler, toplum liderleri, grup temsilcileri, özel bilgilere sahip bireyler, görgü tanıkları v.s. olabilir. Bu kişilerle yapılacak görüşmeler, konu hakkında bilgi sahibi olunmasını sağlar. Ancak, konuyla ilgili farklı kişilerle görüşmek değişik görüş açılarının yansımaları ve konunun bütünü hakkında daha sağlıklı fikir oluşturulması bakımından faydalı olur (Gökçe, 1999, s.86).

4-Veri toplamak ve not almak

Araştırmanın özelliğine göre veri toplama araçları kullanılır. Nicel bir araştırmanın başlıca veri toplama araçları; anket, deney, kaynak incelemesi, görüşme ve gözlemdir. Bu metodlardan birkaçı kullanılarak veriler toplanabilir.

Anket, deney, görüşme veya gözlem yapılmadan önce araştırmacı –yukarıda belirtilen faydaları nedeniyle- ayırım yapmaksızın konuyla ilgili tüm kaynakları gözden geçirmelidir. Bir kaynaktan araştırma konusuyla ilgili bilgi bulunup bulunmadığı, içindekiler ve indeksle bakılarak öğrenilebilir. Veri elde edilebilecek kaynakların tespiti yapıldıktan sonra, toplanan kaynaklar ilgiye göre okunur. Okuma sırasında şunlara dikkat edilmelidir;

- Okuma seçici olmalı, ilgili olmayan, zamanı boşa harcayacak bölümlere yüzeysel bakılmalıdır.
- Okuma esnasında genel çerçeveye ilgili (giriş-gelişme-sonuç) basit bir kurgu oluşturulmalıdır.
- Okuma işlemi, notlar alınarak yapılmalıdır. Bu notlar, aynı ebatlarda kesilmiş kâğıtlara veya bilgisayarda kolay ulaşılabilecek ve anlaşılacak türden düzenlenen dosyaya yazılmalıdır. Buna “bilgi fişi” denilir.

Örnek Bilgi Fişi: (Makale ve Kitap için)

Yazar Adı ve Soyadı, (Basım Tarihi), **Kitap Adı**, Basım Yeri, Yayınevi, sayfa

Yazar Adı ve Soyadı, (Basım Tarihi), “**Makale Adı**”, Dergi Adı, Basım Yeri, cilt/sayı, sayfa aralığı, atıf yapılan sayfa

“B i l g i ” (Aynen Alıntıda)

B i l g i (Özet Alıntıda)

Durmuş Ekiz, (2003), **Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metodlarına Giriş**, Ankara, Anı Yayıncılık, s.9.

“Eğitimdeki bilimsel araştırmalar diğer bilimlerdeki (fizik, kimya, biyoloji, tarih, psikoloji, sosyoloji vb.) araştırmalar ile karşılaştırıldığında oldukça yeni bir olgudur. Bu bilimlerde geliştirilen metodoloji ve metodların eğitimciler tarafından da geniş bir şekilde kullanılarak eğitimde de bilimsel araştırmaların yapılması ve bilimsel bilgilerin sınıf ortamı için üretilmesi 19. yüzyılın sonlarından itibaren kendisini göstermektedir.”

Bilgi fişinde (“---”) işareti kullanılması, kaynaktan yapılan alıntının “aynen alıntı” veya “özet alıntı” olduğunu ayırt etmeyi sağlar. Bu durum bilginin yorumlanması açısından önemlidir.

Veri toplama araçları;

1-Görüşme; Önceden belirlenmiş ve bir amaç için yapılan, soru sorma ve cevaplama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim sürecidir. Görüşme türleri;

a)-Sohbet Tarzı Görüşme; Bu usul, araştırmacının gözlem amacıyla doğrudan ortama katıldığı alan araştırmalarında kullanılır.

Sorular, önceden hazırlanmaz, tabi halinde sohbet havasında sorulur.

Sorular konuşmanın anlık akışı içinde kendiliğinden gelişir.

Görüşme soruları görüşme sırasında açılan konulara göre değiştirilir.

b)-Görüşme Formu; Bu usul, araştırma problemi ile ilgili tüm boyutların ve soruların kapsanmasını güvence altına almak için geliştirilmiş bir yöntemdir.

Görüşmeci önceden hazırladığı konu veya alanlara sadık kalarak, hem önceden hazırlanmış soruları sorma, hem de sorular konusunda daha ayrıntılı bilgi alma amacıyla ek sorular sorma hürriyetine sahiptir.

Görüşmeci, görüşme sırasında soruların cümle yapısını ve sırasını değiştirebilir, bazı konuların ayrıntısına girebilir.

c)-Standartlaştırılmış Açık Uçlu Görüşme; Bu usul, dikkatlice yazılmış ve belirli bir sıraya konmuş bir dizi sorudan oluşur ve her görüşülen bireye bu sorular aynı tarzda ve sırada sorulur.

Bu görüşmede, görüşülen kişinin bireysel farklılıkları dikkate alınmaz.

Önceki görüşme usullerindeki esneklik bu usulde yoktur. Görüşme sistematik olarak yapılır.

ÖRNEK GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Konusu

Üniversite Öğrencilerinin Başlıca Sorunları

Yer : Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi

Tarih ve Saat : 30/09/2009- 14.00

Görüşmeci : Ahmet Çavdar (Sosyal Bilgiler Öğrencisi)

Giriş

Merhaba, benim adım Hasan Gürbüz, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği 2. sınıf öğrencisiyim. Üniversite Öğrencilerinin Başlıca Sorunları üzerine bir araştırma yapıyorum.

Amacım :

Çalışmanın önemi:

Üniversite Öğrencilerinin Başlıca Sorunları ile ilgili düşüncelerinizi ve beklentilerinizi öğrenmek istiyorum.

Görüşme Soruları

- 1- Barınma sorunları nelerdir?
- 2- Ulaşım sorunları nelerdir?
- 3- Eğitim-Öğretim sorunları nelerdir?
- 4-
- 5-
- 6-

2-Gözlem

Bir araştırma objesi hakkında iki türlü gözlemlerle bilgi elde edilir;

a)-Gelişigüzel gözlem; Objeyi tanımak için önceden belirlenmiş bir amaç, bir plan mevcut olmadığı gibi, bilgiler tesadüfî ilişkilerden elde edilir.

b)-Sistemli gözlem; Önceden belirlenmiş bir amaç ve plan mevcuttur. Aynı zamanda ölçme (anket, istatistik) sonuçlarından yararlanılarak da gözlem yapılabilir.

3-Anket

Belli bir konuda tespit edilmiş hipoteze ya da sorulara bağlı olarak, bir evren ya da örnekleme oluşturan kaynak kişilere sorular yönelmek suretiyle sistemli veri toplama tekniğidir. Açık uçlu, kapalı uçlu ve alternatif sorular olmak üzere üç çeşit anket sorusu vardır.

Kaynak kişilere sorulan sorular dört çeşittir;

a)-Olgusal sorular; Kaynak kişilerin yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi, medeni durumu, cinsiyeti, doğum yeri, dini, mesleği ile ilgili sorulardır.

b)-Davranış soruları; Kaynak kişilerin şahsi ve sosyal etkinlikleri, yapıp etmeleri ile ilgili sorulardır

c)-Tutum, inanç ve kanaat soruları; Bir kimsenin belli bir konuda ne düşündüğünü, ne hissettiğini tespit etmeye yönelik sorulardır.

d)-Bilgi soruları; Kaynak kişinin belli bir konuda ne bildiği, ne ölçüde bildiği, bu bilgileri hangi kaynaktan öğrendiği yönelik sorulardır.

Örnekler;

1-Olgusal Sorular

Uygun Kutuyu İşaretleyiniz

1-Cinsiyetiniz: Erkek () Kadın ()

2-Öğrenim durumunuz: İlkokul() Lise() Üniversite() Yüksek Lisans() Doktora()

3-Ailenizin yaklaşık aylık geliri: 500-1000 TL() 1000-2000 TL() 2000'den yukarı()

2-Davranış Soruları

1-Günlük bir gazeteyi ne sıklıkla okursunuz?

Düzenli () Bazen () Nadir () Hiç ()

2-Geçen ay ülke sorunlarını konusunda haber aldığınız kaynakları işaretleyiniz.

() Televizyon () Radyo () Gazete
() Arkadaş () İnternet () Diğer

3-Alanınızla ilgili seminer, panel, konferans gibi etkinliklere katılır mısınız?

Tamamen () Kısmen () Hiç ()

3-Tutum, inanç ve kanaat soruları

1-Bugünkü eğitim sistemi kavramların öğrenilmesinde yeterli midir?

Tamamen () Kısmen () Hiç ()

2-2008-2009 futbol sezonunda Trabzonspor başarılı olmuştur.

Katılıyorum () Kısmen Katılıyorum () Katılmıyorum()

3-Öğrenci affı çıkmasını doğru buluyor musunuz? Evet () Hayır ()

4-Okul uygulamaları, eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının okul kurallarını öğrenmesinde etkilidir.

5 4 3 2 1

X

5: Tamamen 4: Oldukça 3: Kısmen 2: Çok Az 1: Hiç

4-Bilgi Soruları

1-Şu andaki İçişleri Bakanı kimdir?

2-Türk Silahlı Kuvvetlerinin yönetim ve örgüt yapısı hiyerarşiktir.

Evet () Hayır ()

3-Anayasa Mahkemesi'nin anayasa denetim yetkisi günümüz uygulamalarına göre sınırsızdır.

5 4 3 2 1

X

5: Tamamen 4: Oldukça 3: Kısmen 2: Çok Az 1: Hiç

4-Arşiv Belgeleri; Tarih ve kültür araştırmaları için en önemli kaynaklar arşiv belgeleridir. Devlet kurumlarının yazışmaları veya özel şahısların kendileriyle ilgili tuttıkları kayıtlar arşiv belgelerini oluşturmaktadır.

Türkiye arşiv malzemesi bakımından çok büyük zenginliğe sahiptir. Osmanlı Devleti'nden devralınan büyük mirasla, bugün dünyanın en zengin arşivi Türkiye'dedir. Uzak Doğu'dan Amerika'ya, İskandinav ülkelerinden Afrika'ya neredeyse tüm dünya ile ilişki içerisinde bulunan Osmanlıların bıraktığı arşivler, tüm dünyayı ilgilendiren belgelerle doludur.

Arşiv belgelerinin önemli bir kısmı İstanbul Başbakanlık Osmanlı arşivindedir. İstanbul'da Topkapı Sarayı, Yıldız Sarayı, Atatürk Kitaplığı, Deniz müzesi, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Süleymaniye Kütüphanesi ve İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde pek çok belge ve yazma eserler bulunmaktadır. Ankara'da Cumhuriyet Arşivi, ATASE Arşivi, Tapu-Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyud-ı Kadime Arşivi, Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, Etnografya Müzesi ve Milli Kütüphane'de de oldukça fazla sayıda belge ve yazma eser vardır. Sabancı, Koç, Eczacıbaşı gibi ve bürokraside yer almış ailelerin elinde de belge koleksiyonları bulunmaktadır.

5-Geçici plan hazırlamak

Araştırmayı düzenli bir biçimde yürütebilmek için önce kabataslak bir plan hazırlamak gerekir. Yukarıda bahsettiğimiz kaynak taramasına bağlı ön araştırmalardan edinilen bilgiler bir plan hazırlamayı kolaylaştırır.

Bir araştırma ana çerçevesiyle üç bölümden meydana gelir;

1-Giriş; Araştırmanın konusu, amacı (problem), önemi, hipotezi ile konuyla ilişkili literatürün işlendiği bölümdür.

2-Gelişme; Araştırma yönteminin (örneklem, veri toplama ve analiz metodları) ve bulgularının işlendiği bölümdür.

3-Sonuç; Araştırmada elde edilen sonuçların değerlendirildiği, genellemelerin yapıldığı, hipotezin doğruluğunun/yanlışlığının ortaya koyulduğu ve ileriye dönük önerilerin işlendiği bölümdür.

Yazmaya başlamadan önce yapılacak en önemli iş yazılacaklarla ilgili kurgulama yapmaktır. Kurgulama için araştırmacı şu soruları sormalıdır;

1. Üst ve alt başlıklar neler olmalı, başlıklar ile hipotez arasında doğru ilişkilendirme nasıl yapılmalıdır?
2. Girişte genelden özele doğru neler yazılmalıdır?
3. Toplanan bilgilerde bir çelişki veya yanlışlık var mı?
4. Giriş

Hazırlayan: ALİ SİNAN BİLGİLİ, ERZURUM 2011

Kaynak: <http://mehmetardicc.blogcu.com/bilimsel-arastirma-ve-yontemleri-ders-notlari/13303478>